

ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG

KIEMELT MŰEMLÉKEK

Nagybecskerek régen Torontál vármegye székhelye volt. Ma a Vajdaság Közép-bánsági körzetének székhelye, Újvidék és Szabadka után harmadik legnagyobb városa, s a legnagyobb város a Bánság szerbiai részén.

Önkormányzat / Városháza (régi Megyeháza)

Nagybecskerek / Zrenjanin, Szabadság tér 10. / Trg Slobode 10.

Az 1779-től Torontál vármegye székhelyeként szolgáló nagybecskereki Megyeháza bővítésre szorult a megnövekedett közigazgatási teher következtében.

1807-ben egy nagy tűzvészben Nagybecskerek szinte teljes központja leégett. A ma is álló épület építése 1816-ban kezdődött, a terveket Fischer József építészmérnök készítette.

A barokk stílusú épület 1820-ban készült el.

Mai arculatát 1887-ben nyerte el. Pártos Gyula és Lechner Ödön budapesti építészmérnökök tervei alapján átépítették és két oldalszárnyal kibővítették az épületet. Az 1885-ben megkezdett átépítés alkalmával előkerültek az 1711-ben lebontott vár alapfalai, továbbá emberi maradványok és egyéb tárgyi leletek.* Az 1887-ben befejezett épület az akadémiizmus jegyeit viseli neobarokk elemekkel. A tetőzet Zsolnay-cserepeket kapott, a főlépcsőt a cseh származású Eduard Kracman üvegesmester vitrázsai (Bölcsesség, Igazság, Erő) díszítik.

Az épületben 135 irodahelyiséget labirintusszerű folyosók kötnek össze. Az első emeleten eredetileg az ispán és alispán hivatali és magánhelyiségei voltak. Kiemelkedő szépségű a Barokk terem (Nagyterem), illetve a Kék Szalon. Ezeket a helyiségeket ma hivatalos és kulturális eseményekkor használják. Az épület a nagybecskereki körzet adminisztrációs központjaként szolgál.

A hintósfogatok egykori főkapuja az udvarban lévő ligetbe vezet, ahol a nagybecskereikek kikapcsolódhatnak.

* A várfal előkerülésekor a várról Szentláray Jenő készített felmérést és tanulmányt. Szentláray J.: A becskerek vára. MTA Értekezések a Történelmi Tudományok Köréből XII/10. Budapest 1886. (<http://digilib.mtak.hu/B339/issues/vol12/B3391210.pdf>)

Toša Jovanović Népszínház

(National Theatre Toša Jovanović)

Nagybecskerek / Zrenjanin, Szabadság tér 3. (Trg slobode 3.)

Telefon : +381 / 23 / 561 - 135

A színház 1839-ben épült klasszicista stílusban.

A hivatásos társulat klasszikus színházi műsorokat, kamaraszínházi alkotásokat és bábjátékokat visz színre.

A színház Toša Jovanović (1845-1893) nagybecskereki születésű szerb színésztől kapta a nevét.

A színháznak csak 1946-tól van állandó társulata; korábban magyar, német és szerb társulatok vendégszerepeltek a színpadon.

Az 1980-as években a régi tervrajzok és fényképek segítségével felújították és kibővítették az eklektikus neoklasszicista elemeket hordozó homlokzatot.

Pénzügyi Palota / Városi Múzeum

Nagybecskerek / Zrenjanin, Subotičeva 1.

Az egykori Pénzügyi Palota az Osztrák-Magyar Monarchia Pénzügyi Minisztériumának megbízásából készült 1894-ban Kiss István budapesti építésmérnök tervrajza alapján. Az épület a historizmus jegyeit hordozza neoreneszánsz jellegével. Főhomlokzata a Szabadság tér (egykori Ferenc József tér) déli részét keretezi. Szobrok díszítik, amelyek a kezükben tartott tárgyakkal az ipart, a mezőgazdaságot, a tudományt és a művészetet jelképezik. Második homlokzata a Kishídra (egykori Ferenc József-híd) vezető utcára, míg harmadik homlokzata a Begára néz. Az épületnek negyedik szárnya nincs, középpontjában átrium található.

Torontál vármegye törvényhatósági tanácsa 1906-ban adott engedélyt a körzeti múzeum megalapítására. A múzeum többször váltott helyet és nevet, 1966-tól véglegesen az egykori Pénzügyi Palotába költözött. A múzeum különböző részlegei (természettudományi, néprajzi, régészeti, numizmatikai, történelmi, képzőművészeti, iparművészeti) Közép-Bánát kulturális sokszínűségét és gazdagságát mutatják be állandó kiállításokkal. Időszakos kiállítások a helyi és a távoli kultúrákat ismertetik meg a közönséggel.

Városi Könyvtár

Nagybecskerek / Zrenjanin, Szabadság tér 2. (Trg slobode 2.)

Az épület Nagybecskerek központjában található. A 19. század második felében épült dr. Brauer Lajos, a Torontál napilap résztulajdonosának és főszerkesztőjének megrendelésére. A napilap 1892-től székel a neoreneszánsz saroképületben. A tervező építésmester ismeretlen. A földszinten a Súlyom Vendéglő kapott helyet. Az I. világháborút követően a Gazdasági Bank irodahelyiségei vették birtokba az épületet.

A Žarko Zrenjanin Városi Könyvtár 1967-től birtokolja az épületet. Ekkor a tetőtér felhasználásával átrendezték a belső helyiségeket. A könyvtár állománya körülbelül 150 000 darab kiadványra becsülhető.

Igazságügyi Palota

Nagybecskerek / Zrenjanin, Október 2. rakpart 1. (Kej 2. oktobra 1.)

Nagybecskerek központjának jellegzetes képét a 19. század végén és a 20. század elején emelt épületek adják. A Kishídnál lévő, a Begára néző Bíróság szigorú és impozáns épülete is ezek közé tartozik.

A Torontál vármegye bíróságának és börtönének szánt Igazságügyi Palota megalkotásához az Osztrák–Magyar Monarchia Igazságügyi Minisztériuma pályázatot írt ki. A bíróság épülete ami 1906–1908 között épült Eigner Sándor és Marcus Rehmer (Rimmer Márkus) tervei alapján romantikus stílusban.

A neoromantikus, kétemeletes, égetett téglából emelt épület alaprajza a cirill „p” (П) betűre emlékeztet, közepén udvarral. A főhomlokzat központi, kiugró része oszlopokkal díszített; két kisebb, gúla alakú toronnyal, továbbá csonka gúla tetőszerkezettel rendelkezik. A sarkokat szintén gúla alakú tornyok díszítik. Az ablakok boltívesek, három sorban sűrűn helyezkednek el, felettük árkádszerű díszítőelemekkel.

A kezdetektől itt kapott helyet a körzeti bíróság és a börtön.

Vöröskereszt

Nagybecskerek / Zrenjanin, Zmaj Jovina 1.

A Planck-kert magaslatánál levő Vöröskereszt épületét 1936-ban emelték több helybeli orvos hozzájárulásával. Az épület két tornyot is kapott, amelyeket égetett téglából építettek. A Vöröskereszt megbízottai 1921-től tevékenykedtek a városban, míg a szervezetet 1933-ban hozták létre. Az épület gyermek menedékhelyként szolgált a II. világháború alatt.

A szervezet keretein belül fejtette ki úttörő munkáját dr. Zoran Kamenković (1895—1974) orvos-sebész, akinek kiemelkedő a polgárság egészségügyi felvilágosításának terén végzett tevékenysége, valamint a világháborúk alatt tanúsított emberszeretete és elhivatottsága. Hosszú és jelentős pályafutása alatt több neves nemzetközi kitüntetésben, érdemrendben részesült. Post humus megkapta a Francia Becsületrendet is.

Grünbaum-ház

Nagybecskerek / Zrenjanin, Kralja Aleksandra I Karađorđevića 6. / Gimnazijska 3.

Grünbaum Vilmos kereskedő a 20. század elején emeltette az épületet. A tervező ismeretlen. Az épület egyemeletes és egyetlen szárnya a főutcai főhomlokzattól a hátsó utcáig fut. Két másik épülettel belső udvart hoz létre. Az udvaron az emeleten belső galéria fut végig; a helyiségeket a szecesszió stílusában alakították ki, valamennyi vitrázs fennmaradt. A neoreneszánsz (historizmus) főhomlokzatnak csak az emeleti része tükrözi az eredeti állapotot; a földszinten üzletek vannak módosított kirakatokkal. Az erkélyen jelenleg vasvaskorlát látható. Az emeleti boltíves ablakok alsó részén ballusztrádos korlát, oldalaikon pilaszterek, felettük félkörös keret figyelhető meg. A fal agyagtéglából van.

Planck-kert

Nagybecskerek / Zrenjanin, Nemzeti Ifjúsági Park /Narodne omladine / Zmaj Jovina / Carice Milice

A város legrégebbi parkját Planck Ferenc gyógyszerész hozta létre egy egyhektáros területen a város központjában 1840 körül, majd a városnak adományozta, hogy a mai Ifjúsági Otthon helyén úri kaszinót építsenek. Egykor a kertből lehetett bemenni a bábszínházba és a Bega partján levő törökfürdőbe. Ezek az épületek ma már nem állnak, a kert rendezésre szorul.

Pányi-palota

Nagybecskerek / Zrenjanin, Kralja Aleksandra I Karađorđevića 34. / Svetozara Markovića 1.

Az épületet 1920-ban emeltette Pányi János építési vállalkozó és téglagyáros. Feltételezhetően maga tervezte a késő szecessziós, ritkaságnak számító kétemeletes saroképületet. Az emeleti részeken cinkbádoggal fedett, kúpos tetős saroktorony látható. A főutcára néző homlokzaton nagy kövekből létrehozott, ballusztrádkorlátos, kisméretű erkélyek vannak. A mellékutcai homlokzaton öntöttvas korlátos balkonok figyelhetőek meg. Az emeleti részeken a falakat széles pilaszterek tagolják több függőleges mezőre, amelyeket további geometrikus elemek díszítenek.

Pányi Sándor a korabeli mércéhez viszonyítva magas színvonalú épületet alkotott.

A földszinten üzleti jellegű helyiségeket, míg az emeleteken négy luxuslakást alakított ki.

A helyiségek elrendezése és az asztalosmunkák a mai napig megmaradt az eredeti elrendezés szerint.

Az épületet 2002-ben felújították.

Kovács-palota és gyógyszerész

Nagybecskerek / Zrenjanin, Svetozara Markovića 2.

A megrendelő Kovács Sándor nemes, gyógyszerész. Az épület 1896-ban készült el. A tervező ismeretlen.

Az egyemeletes neobarokk épület két teleknyi területen fekszik és három utcára nyílik homlokzata (a főutcára, a Svetozara Markovića és a Gimnázium utcájára). A főutcai sarkán szögletes, zárt erkély látható, felette két boltíves nyílással rendelkező kupola. A földszint vízszintesen tagolt pillérekkel díszített, míg az emelet rizalitokkal és plasztikus díszítésű ablakokkal.

A főutcára néző felét 2006-ban felújították, míg a gyógyszerészeti rész továbbra is restaurálásra szorul.

Oldal Fényképezőműhely

Nagybecskerek / Zrenjanin, Népfront u. 5. (Narodnog fronta 5.)

Az első fényképezőműhely Oldal István (1825—1916) nevéhez fűződik. A tanulmányainak elvégzését követően kalligráfiát és festőművészetet is tanult.

Pályafutása kezdetén elemi iskolában rajztanárként dolgozott (1849—1851). Fényképezéssel az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc után kezdett el foglalkozni a vidéken megforduló pesti és bécsi vándorfényképezők hatására. A képzőművészet területén szerzett tudásának köszönhetően csakhamar dagerrotípi (daguerrotípi) eljárással fényképeket készített, és 1854-ban megnyitotta első műtermét a mai Miletićeva utcában (ez számít az egykori Jugoszlávia legkorábbi ilyen jellegű műtermének). Időközben a mai dr Zoran Đinđić térre, majd véglegesen a Sonja Mariković partra költözött. A legutóbbi épületet eredetileg Vágó Pál festőművésznek hozta létre a vármegye 1897-ben, hogy megfesse a Ferenc József előtt fölvonuló bánati nemesség festményét.

Az épületet műteremnek alakították ki. Téglából épült. Az emeleten nagy ablakokkal és üveglapos bádogtetővel biztosították a fényességet.

Oldal István sok portréfotót készített, de rendkívüliek a falusi életről, a tájról és a város építési munkálatairól készített fényképei.

Az ifjabb Oldal István is a fényképezőpályát választotta. A család velencei, berlini és londoni kiállításokon is részt vett, ahol kelendőek voltak kiváló minőségű alkotásai. A városban a korai megalapozásnak és az Oldal-családnak köszönhetően a fényképezészet magas fokon művelték, a fotóművészet az évek során sok jelentős elismerésben részesültek. 1987-ban az épület tervezőcég irodájává való átalakításakor a tető üvegelemeinek számát csökkentették. A 2005. évi épületmentéskor a Nagybecskereki Városi Levéltár kiállítótermének alakították át.